

Тарас ШЕВЧЕНКО
(1814-1861)

Taras ŠEVČENKO
(1814-1861)

НЕОФІТИ

Поема

*Сія глаголетъ Господь:
сохраните судъ и сотворите
правду, [приблизися бо]
спасеніе мое пріити, и милость
моя [открыется]. Ісаія. Гл. [56].
С. 1.*

*М. С. Щепкину.
На память 24 декабря 1857.*

Возлюбленнику муз і грацій,
Ждучи тебе, я тихо плачу
І думу скорбную мою
Твоїй душі передаю.

Привітай же благодушне
Мою сиротину,
Наш великий чудотворче,
Мій друже єдиний!
Привітаєш; убогая,
Сірая, з тобою
Перепливе вона Лету,
І огнем-сльозою
Упаде колись на землю
І притчею стане
Розпинателям народним,
Грядущим тиранам.

Давно вже я сижу в неволі,
Неначе злодій взаперті,
На шлях дивлюся та на поле,
Та на ворону на хресті
На кладовищі. Більш нічого
З тюрми не видно. Слава Богу
Й за те, що бачу. Ще живуть,
І Богу моляться, і мрутъ
Хрещені люде,
Хрест високий

NEOFITI

Poema

*Osservate il diritto e praticate
la giustizia, perché prossima
a venire è la mia salvezza; la
mia giustizia sta per rivelarsi
(Is. 56:1).*

*A M. S. Ščepkin
In ricordo del 24 dicembre 1857*

Dalle Muse e dalle Grazie amato,
In silenzio, nell'attesa io piango
E triste il mio pensiero
All'anima tua porgerò.

Accogli benigno
La mia orfanella,
Nostro grande taumaturgo,
Unico amico mio!
Tu l'accoglierai, misera,
Cinerea, insieme a te
Il Lete passerà;
E come lacrima di fuoco
Cadrà una volta a terra
E si farà parabola
Per chi i popoli crocifigge,
Per i tiranni che avanzano.

Già da molto in cattività io giaccio,
Come un ladro rinchiuso,
La strada guardo, e il campo
E un corvo sulla croce
Al cimitero. Nulla di più
Dalla prigione si vede. Eppure sia gloria a Dio,
Per quel che vedo. Ancora vivono,
E pregano Dio, e muoiono
I battezzati.
L'alta croce

На кладовищі трохи збоку
Златомальований стоїть.
Не вбогий, мабуть, хтось лежить?
І намальовано: розп'ятий
За нас Син Божий на хресті.
Спасибі сиротам багатим,
Що хрест поставили. А я...
Такая доленька моя!
Сижу собі та все дивлюся
На хрест високий із тюрми.
Дивлюсь, дивлюся, помолюся:
І горе, горенько моє,
Мов нагодована дитина,
Затихне трохи. І тюрма
Неначе ширшає. Співає
І плаче серце, оживає,
І в тебе, Боже, і в святих
Та праведних твоїх питає,
Що Він зробив їм, той святий,
Той Назорей, той Син єдиний
Богом ізбранної Марії,
Що Він зробив їм? І за що
Його, святого, мордували,
Во узи кували.
І главу Його честную
Терном увінчали?
І вивели з злодіями
На Голгофу-гору;
І повісили меж ними —
За що? Не говорить
Ні сам сивий Верхотворець,
Ні його святії —
Помощники, поборники,
Кастрати німіє!

Благословенная в женах,
Святая праведная Мати
Святого Сина на землі.
Не дай в неволі пропадати,
Летучі літа марне тратить.
Скорбящих радосте! Пошли,
Пошли мені святее слово,
Святої правди голос новий!
І слово розумом святим
І оживи, і просвіти!
І розкажу я людям горе,
Як тая мати ріки, море
Сльози кровавої лила,
Так, як і Ти. І прийняла
В живу душу світ незримий

Al cimitero dipinta d'oro
Pende un po' di lato.
Non un povero, pare, che qui giace!
E sopra v'è dipinto, inchiodato
Per noi sulla croce, il Figliol di Dio.
E sia grazie agli orfani ricchi
Che la croce han posto. Ma io...
Tale è la mia sorte!
Siedo solo e dalla prigione
L'alta croce ancor io guardo.
Guardo, guardo fisso, prego,
E il dolore, il mio dolore,
Come un bambinello si cheta un poco.
E la prigione
Come s' allargasse. Canta
E piange il cuore, torna alla vita
E a Te, mio Dio, e ai tuoi santi
E ai tuoi giusti chiede,
Che cosa abbia fatto loro, quel santo,
Quel Nazareno, quell'unico figlio
Dell'Eletta di Dio, Maria.
Che mai ha fatto loro? E per quale motivo
Lui, santo, assassinarono
In ceppi Lo legarono;
E la testa sua onorata
Di spine incoronarono?
E coi ladri Lo condussero
Del Golgota sul monte;
E lo appesero fra loro —
A che pro? Perché
Neppur l'Altissimo, canuto,
Non parla, né i suoi santi —
Muti tutti — difensori,
Castrati e intercessori!

Benedetta fra le donne,
Giusta e santa Madre
Del Santo Figlio sulla terra:
Non far che prigione io perisca,
Che gli anni fuggenti io perda invano.
O gioia degli afflitti! Concedi,
Concedi a me la parola santa,
La voce nuova della santa verità!
E la parola, di sacro intendimento
Vivifica ed illumina!
Alle genti del dolore io narrerò,
Di come quella madre fiumi versò,
Un mare di lacrime insanguinate,
Proprio come te. E nell'anima viva
La luce invisibile accolse

Твого розп'ятого Сина!..
Ти Матер Бога на землі!
Ти сльози матері до краю,
До каплі вилила! Ридаю,
Молю ридаючи, пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило.
І на Україні понеслось,
І на Україні святилось
Те слово, Божеє кадило,
Кадило істини. Амінь.

I

Не в нашім краю, Богу милім,
Не за гетьманів і царів,
А в римській ідольській землі
Се беззаконіє творилось.
Либонь, за Декія-царя?
Чи за Нерона-сподаря?
Сказать запевне не зумію.
Нехай за Нерона.

Росії

Тойді й на світі не було,
Як у Італії росло
Мале дівча. І красою,
Святою, чистою красою,
Як тая лілія, цвіло.
Дивилася на неї мати
І молоділа. І дівчати
Людей шукала. І найшла.
Та, помолившись Гіменею
В своїм веселім гінекею,
В чужий веселий одвела.
Незабаром зробилась мати
Із доброї тії дівчати:
Дитину-сина привела.
Молилася своїм Пенатам
І в Капітолій принесла
Немалі жертви. Ублагала
Капітолійський той синкліт,
Щоб первенця її вітали
Святії ідоли. Горить
І день і ніч перед Пенатом
Святий огонь. Радіє мати:
В Алкіда син її росте,

Del Tuo Figlio Crocifisso!..
Tu, Madre di Dio in terra!
Tu lacrime di madre hai versato
Fino al fondo, all'ultima goccia!
Singhiozzo, piango e prego:
All'anima misera dà la forza,
Che infiammata si metta a parlare,
Che di fiamma spiri la parola
Che agli uomini si sciolga il cuore.
E che in Ucraina venga portata,
E che in Ucraina sia santificata
Quella parola, turibolo divino,
Turibolo di Verità. Amen.

I

Non nel nostro paese, da Dio amato,
Non fra gli etmanni e gli zar,
Ma nel pagano Impero di Roma
L'iniquità si compì.
Che fosse al tempo di Decio imperatore?
O quando Nerone-tiranno fu signore?
Dire con certezza io non so.
Vada per Nerone!
La Rus' allora
Non stava neppure al mondo,
E in Italia cresceva
Una ragazzina. E di beltà
Pura, di grazia e santità
Come quel tal giglio fioriva.
La madre la guardava
E ringiovaniva. E la fanciulla
Tra le genti cercò. E trovò.
E, pregando Imeneo
Nel suo allegro gineceo,
Presto raggiunse la felice casa d'uno straniero.
Presto si fece madre
Quella buona fanciulla:
Un bel maschietto partorì.
Pregò i suoi Penati
E molte vittime offrì
In Campidoglio. Rese omaggio
A quel Senato Capitolino,
Affinché al primogenito propizi
Fossero gl'idoli sacri. Arde
Giorno e notte davanti ai Penati
Il sacro fuoco. Gioisce la madre:
Il figlio suo Alcide cresce,

Росте, лицяються гетери
І перед образом Венери
Лампаду світять.

II

Тойді вже сходила зоря
Над Віфлеємом. Правди слово,
Святої правди і любові
Зоря всесвітняя зійшла!
І мир і радість принесла
На землю людям. Фарисеї,
І вся мерзенна Іудея
Заворушилась, заревла,
Неначе гадина в болоті.
І Сина Божія во плоті
На тій Голгофі розп'яла
Межи злодіями. І спали,
Упившись кровію, кати,
Твоею кровію. А Ти
Возстав од гроба, слово встало,
І слово правди понесли
По всій невольничій землі
Твої апостоли святії.

III

Тойді ж ото її Алкід,
Та ще гетери молодії,
Та козлоногий п'яний дід
Над самим Аппієвим шляхом
У гаї гарно роздяглись,
Та ще гарніше попились,
Та й поклонялися Пріапу.
Аж гульк!.. Іде святий Петро
Та, йдучи в Рим благовістити,
Зайшов у гай води напитись
І одпочити. — Благо вам! —
Сказав апостол утомлений
І оргію благословив.
І тихим, добрим, кротким словом
Благовістив їм слово нове,
Любов, і правду, і добро,
Добро найкращеє на світі,
То братолюбіє. І ситий
І п'яний голий отой Фавн,

Cresce; si deliziano le etere
E davanti all'effigie di Venere
Il lume accendono.

II

Allora sorgeva l'alba già
Su Betlemme. Parola di verità,
Della santa verità e dell'amore
L'alba universale s'innalzò!
E pace e gioia portò
Agli uomini in terra. I Farisei
E tutta la perfida Giudea
Si agitò, rumoreggiò,
Come un mostro in una palude.
E il Figlio di Dio incarnato
Sul Golgota crocifisse
Fra i ladroni. E dormivano
I carnefici, ubriachi di sangue,
Del Tuo sangue. E Tu
Rialzato dal sepolcro, parola Ti sei fatto.
E la parola di verità l'han portata
Per la terra tutta ch'era schiava
Gli apostoli Tuoi santi.

III

Allora quel suo Alcide,
E quelle etere giovinette,
E il vecchio ubriaco dal piede caprino
Proprio sulla via Appia
In un boschetto bellamente si spogliavano,
E ancor meglio si ubriacavano,
E a Priapo s'inclinavano.
Ma ecco!.. Cammina il santo Pietro
E, andando a Roma ad annunciare
La nuova parola, entrato nel bosco
Per bere e riposarsi, "Pace a voi!" –
Disse l'apostolo affaticato
E l'orgia benedì.
E a bassa voce; con buona ed umile parola
Annunziò loro la nuova,
L'amore, la verità, il bene,
Il più grande bene al mondo,
La fratellanza. E quel Fauno
Sazio, ubriaco, nudo,

І син Алкід твій, і гетери —
Всі, всі упали до землі
Перед Петром. І повели
До себе в терми на вечерю
Того апостола...

IV

І в термах оргія. Горять
Чертоги пурпуром і златом,
Куряться амфори. Дівчата
Трохи не голії стоять
Перед Кіпридою і влад
Співають гімн. Приуротован
Веселий пир. І полягли
На ложах гості. Регот! Гомін!
Гетери гостя привели
Сивобородого. І слово
Із уст апостола святого
Драгим єлеєм потекло.
І стихла оргія. А жриця
Кіприди, оргії цариця,
Поникла радостним челом
Перед апостолом. І встала,
І всі за нею повставали,
І за апостолом пішли
У катакомби. І єдиний
Твій син Алкід пішов за ними
І за апостолом святим,
За тим учителем своїм.
А ти весела вийшла з хати
На шлях із гаю виглядати
Свого Алкіда. Ні, нема.
Уже й не буде. Ти сама
Помолишся своїм Пенатам,
Сама вечерять сядеш в хаті.
Ні, не вечерять, а ридать,
Ридать, і долю проклинать,
І сивіть, кленучи. І горе!
Умреш еси на самоті,
Мов прокаженна!

V

На хресті
Стремглав повісили святого

E il figlio tuo Alcide, e le etere —
Tutti, tutti a terra caddero
Davanti a Pietro. E alle terme
Con sé portarono al banchetto
L'apostolo...

IV

E alle terme un'orgia. Di porpora
E d'oro ardono le sale,
Fumano le anfore. Fanciulle
Seminude stanno
Davanti alla Cipride e intonate
Un inno cantano. È pronto
L'allegro banchetto; e sui triclini
Gli ospiti si stesero. Risa! Chiacchiere!
Le etere accompagnavano l'ospite
Dalla barba grigia. E la parola
Dalla bocca del santo apostolo
Uscì fuori come balsamo prezioso.
E il baccanale s'acchetò. E la sacerdotessa
Di Cipride, zarina dell'orgia,
Inchinò la fronte gioiosa
Davanti all'apostolo. Si alzò,
E si alzano tutti dietro di lei
E dietro l'apostolo andarono
Alle catacombe. E l'unico
Figlio tuo Alcide camminava dietro di loro
Ed all'apostolo santo,
Dietro al suo maestro.
E tu felice sei uscita di casa
Sulla strada dal boschetto ad aspettare
Il tuo Alcide. Non c'è.
Ormai più non ci sarà. Tu da sola
Ora preghi i tuoi penati,
Da sola siedì in casa, a cenare...
No, non a cenare, ma a piangere,
Piangere, e la sorte a maledire,
E imprecare, e bestemmiare! E il dolore!
E hai da morire in solitudine,
Come una lebbrosa!

V

Sulla croce
A capo in giù appesero

Того апостола Петра.
А неофітів в Сіракузи
В кайданах одвезли. І син
Алкід, твоя дитина,
Єдина твоя родина,
Любов єдина твоя,
Гниє в неволі, в кайданах.
А [ти], прескорбная, не знаєш,
Де він канає, пропадає!
Ідеш шукать його в Сибір,
Чи теє, в Скіфію... І ти...
І чи одна ти? Божа Мати!
І заступи вас і укрий!
Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб незаплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі
Або в далекій стороні,
В британських, галльських легіонах
Не муштровались! О Нероне!
Нероне лютий! Божий суд,
Правдивий, наглий, серед шляху
Тебе осудить. Припливуть
І прилетять зо всього світа
Святиє мученики. Діти
Святої волі. Круг одра,
Круг смертного твого предстануть
В кайданах. І... тебе простять.
Вони брати і християни,
А ти собака! Людоїд!
Деспот скажений!

VI

Аж кишить
Невольника у Сіракузах
В льохах і тюрмах. А Медуза
В шинку з старцями п'яна спить.
От-от прокинеться... І потом,
І кров'ю вашою, деспоти,
Похмілля справить.
Скрізь шукала
Дитину мати. Не найшла
І в Сіракузи поплила.
Та там уже його в кайданах
Найшла, сердешная, в тюрмі.
Не допустили й подивитись,
І мусила вона сидіть

Quel santo apostolo Pietro.
E i neofiti a Siracusa
In catene portarono. E il figlio
Alcide, il tuo bambino,
Unica tua famiglia,
Unico tuo amore,
Langue prigioniero, in catene.
E tu, dolorosa, non sai,
Dove agonizza, dove perisce!
In Siberia lo vai a cercare
O forse...nella Scizia... E tu...
Ma forse che sei sola? Madre divina!
Prega per noi e ci perdona!
Non v'è famiglia, non v'è casa,
Né fratello, né sorella,
Che vadan con occhi asciutti,
Che in prigione non abbiano torturato,
O in lontani paesi, nelle legioni
Non abbiano arruolato
Dei Britanni, dei Galli! O Nerone!
Nerone infame! Ti condannerà,
Giusto, inatteso, nel mezzo del cammino
Il giudizio divino. Dai flutti e dall'aere
Dal creato tutto verranno
I martiri santi. Figli
Del divino disegno. Attorno al tuo giaciglio,
Al letto tuo di morte essi staranno
In catene. E...ti perdoneranno.
Fratelli essi sono, e cristiani,
Ma tu, un cane sei! D'uomini divoratore!
Despota rabbioso!

VI

Or pullula
Di prigionieri Siracusa,
Nei sotterranei e nelle prigioni. E Medusa
In una bettola dorme ubriaca coi mendicanti,
Ecco, ora si sveglia. E poi,
Col vostro sangue, o dеспоти,
La sbornia si farà passare.
Ovunque cercava
La madre il suo bambino. Non lo trovò
E salpò per Siracusa.
E lo trovò laggiù, ma già in catene,
Accorata, in prigione.
Neppure di vederlo, le permisero,
E accanto al carcere a sedere

Коло острога. Ждать, і ждять,
Як Бога з неба виглядять
Свого сина, аж поки-то
Його в кайданах поженуть
Бульвар мести.

А в Римі свято.

Велике свято! Тиск народу,
Зо всього царства воєводи,
Преторіане і сенат,
Жерці і ліктори стоять
Круг Капітолія. І хором
Співають гімн і курять дим
З кадил і амфор. І з собором
Іде сам кесар. Перед ним
Із бронзи литую статую
Самого кесаря несуть.

VII

Непевне видумали свято
Патриції-аристократи
І мудрий кесарів сенат.
Вони, бач, кесаря хвалили
На всі лади, що аж остило
Самим їм дурня вихвалять,
То, заразом щоб доканать,
Вони на раді й присудили,
Щоб просто кесаря назвуть
Самим Юпітером, та й годі.
І написали воєводам
По всьому царству: так і так.
Що кесар Бог. Що більш од Бога!
І майстрові дали кувать
Із бронзи кесаря. До того
Так, нотабене, додали,
Що бронзовий той кесар буде
І милувать. Сердешні люде,
Неначе в ірій, потягли
У Рим на прощу. Приплила
Із Сіракуз і та небога
Благати кесаря і Бога.
І чи одна вона? Мій Боже!
Прийшло їх тисячі в сльозах,
Прийшло здалека.

Горе з вами!

Кого благати ви прийшли?
Кому ви сльози принесли?
Кому ви принесли з сльозами

Fu costretta. E aspetta, aspetta,
Per vedere, come una divinità dal cielo,
Il suo figliolo: finché in catene
Lo spingeranno innanzi
Sul boulevard.

E a Roma si fa festa.

Festa grande! Calca di popolo,
Da tutto l'impero voievodi,
Pretoriani e senato,
Sacerdoti e littori stanno
Presso il Campidoglio. E in coro
Cantano un inno, e bruciano incenso
Ed anfore e turiboli E col sinodo avanza
Cesare in persona. A lui dinanzi,
Nel bronzo fusa portano,
Dello stesso Cesare, l'effigie.

VII

Una strana festa s'inventarono
Gli aristocratici patrizi
Col saggio dei Cesari senato.
Essi il Cesare lodavano, vedi,
In ogni forma, finché a noia non gli venne
Quello stolto di celebrare,
E una buona volta, per finirla,
In consiglio decretarono
Che il Cesare pari pari lo
Si chiamasse Giove, e così sia.
E nell'Impero tutto, ai voivodi
Si scrisse: così e così;
Che Cesare è Dio. Che è più di Dio!
E agli artisti dissero di fondere
Il cesare nel bronzo. E per di più,
Ecco, *nota bene*, aggiunsero
Che quel cesare di bronzo faceva
Anche le grazie. Uomini pii, come gli uccelli,
Alla volta di Roma migrarono, a chieder
Misericordia. Salpò
Da Siracusa anche la poveretta
Il cesare e il dio ad implorare.
Ma forse ch'era sola? Dio mio!
A migliaia ne vennero lacrimando,
Da lontano venivano.

Miseri voi!

Ad implorare chi veniste?
Le vostre lacrime a chi portaste?
Portaste a chi lacrimando

Свою надію? Горе з вами,
Раби незрячі! Кого?
Кого благаєте, благії,
Раби незрячі, сліпі!
Чи ж кат помилує кого?
Моліться Богові одному,
Моліться правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклоніться. Все брехня —
Попи й царі...

VIII

Перед Нероном,
Перед Юпітером новим,
Молились вчора сенатори
І всі патриції, і вчора
Лилася Божа благодать.
Кому чи чином, чи грошима,
Кому [в] аренду Палестину,
Байстрятам децю. А кому
Самі благоволили дати
Свою підложницю в супруги,
Хоча й підтоптану. Нічого,
Аби з-під кесаря. А в кого
Сестру благоволили взяти
У свій гарем. І се нічого.
На те він Бог, а ми під Бога
Себе повинні підкладати,
Не тільки сестер.
Преторіане помолились,
Преторіанам дав указ,
Щоб все, що хочуть, те й робили,
А ми помилуємо вас.
І ви, плебеї-гречкосії,
І ви молилися, та вас
Ніхто не милує. Не вміють
Вас і помиловати гаразд!

IX

На третій день уже пустили
Молитися за християн.
І ти приходила, молилась,
І милосердий істукан
Звелів везти із Сіракузи

Le speranze vostre? Miseri voi,
Ciechi schiavi! Chi?
Chi, stolti, imploraste,
Ciechi schiavi, degli occhi privi!
Che mai conosca il boia la pietà?
Pregate l'Unico Iddio,
La verità soltanto pregate in terra
E a nessun altro sulla terra
V'inchinate! Tutti son menzogna —
Preti e imperatrori...

VIII

A Nerone innanzi,
Al Giove novello innanzi,
Pregavan ieri i senatori
E i patrizi tutti, e s'è diffusa
Ieri del dio la grazia.
Chi ottenne un rango, chi del denaro,
E chi il governo della Palestina,
Un tanto anche ai bastardi. A qualcuno
Poi la propria concubina
Si degnarono di dare per consorte,
Foss'anche consumata. Ma che importa,
Dal cesare ci vien data. E ad un altro
La sorella di prendere s'è degnato
Per il suo harem. Nulla di strano:
Per questo lui è dio, e a dio sotto i piedi
Noi stenderci dobbiamo,,
Non solo dargli le sorelle.
I pretoriani supplicarono, e
Per i pretoriani un decreto emise,
Che quel che volevano così facessero,
E poi: Noi vi perdoniamo.
E voi pure, plebei contadini,
Voi pure pregavate, ma a voi
Nessuna grazia si concede. A voi
Neanche la pietà non si addice!

IX

Al terzo giorno già permisero
Di portar suppliche per i cristiani.
Anche tu venisti, supplicasti,
E l'idolo caritatevole,
Da Siracusa i cristiani a Roma,

У Рим в кайданах християн.
І рада ти, і весела
Кумирові знову
Помолилась. А кумир той,
Юпітер той новий,
Ось побач, якеє свято
Буде завдавати
В Колізеї. А тим часом
Іди зострічати
Свого сина. Та не дуже
Радій лиш, небого.
Ще не знаєш ти нового
Ласкавого бога.
А поки що з матерями
Алкідова мати
Пішла його зострінути,
Святих привітати
На березі. Пішла еси,
Трохи не співаєш
Та кесаря-Юпітера
Хвалиш-вихваляєш:
— От Юпітер, так Юпітер!
Не жаль і назвати
Юпітером. А я, дурна,
Ходила благати
У Афіни Юпітера.
Дурна, більш нічого! —
І нищечком помолилась
Кесареві-богу.
Та й пішла понад болотом,
На Тібр поглядає.
А по Тібру із-за гаю
Байдак випливає
Чи галера. На галері
Везуть твого сина
З неофітами в кайданах.
А твоя дитина
Ще й до щогли прикована —
Не неофіт новий,
А апостол великого
Христового слова.
Отакий-то він. Чи чуєш?
У путах співає
Твій мученик.

— Псалом новий Господеві
І нову славу
Воспоєм честним собором,
Серцем нелукавим.
Во псалтирі і тимпані

In catene comandò di portare.
E tu gioiosa,
L'idolo di nuovo,
Felice supplicasti. Ma quell' idolo,
Quel novello Giove,
Ecco, guarda qui, quale festa
Al Colosseo
Si farà fare.
E tu intanto,
Vai ad incontrare
Il figlio tuo! Ma troppo
Non ti rallegrare, misera,
Ancora non conosci tu
Quel nuovo dio di benevolenza.
E intanto, con le altre madri,
Di Alcide la madre
Ad incontrarlo andò,
A salutare i santi
Presso la riva. Tu andasti,
E poco mancò che a quel cesare
Giove, e gloria e lodi tu cantassi:
“Ecco Giove, questo è Giove!
Non è peccato chiamarlo
Giove. Ed io, stupida,
Fino ad Atene andavo
Giove a supplicare.
Una stupida, e nulla più!”.
E silenziosamente pregava
Il cesare-dio.
Ed andò sul fango,
Ed il Tevere scruta.
E verso il Tevere dal canneto
Naviga una barca
O una galera. Sulla galera
Tuo figlio portano
Coi neofiti in catene.
Ma il tuo bambino
All'albero maestro Incatenato —
Non neofita novello,
Ma apostolo è della grande
Parola di Cristo.
Di tal fatta egli è. Lo senti?
In ceppi canta,
Il tuo martire.

“Il salmo nuovo del Signore
E la nuova gloria
Cantiamo in venerabile consesso,
Con cuore puro.
Col salterio e con timpani

Воспоєм благая,
Яко Бог кара неправих,
Правим помагає.
Преподобнії во славі
І на тихих ложах
Радуються, славословять,
Хвалять ім'я Боже.
І мечі в руках їх добрі,
Острі обоюду,
На отмщеніє язикам
І в науку людям.
Окують царей неситих
В залізніє пута,
І їх славних оковами
Ручними окрутять.
І осудять неправедних
Судом своїм правим,
І вівіки стане слава,
Преподобним слава.

X

А ти на березі стояла,
Неначе темная скала.
Не слухала і не ридала,
А *Алілуя* подала
За матерями християнам.
Мов дзвони, загули кайдани
На неофітах. А твій син,
Єдиний твій! Апостол новий,
Перехрестившись, возгласив:
— Моліться, братія! Моліться
За ката лютого. Його
В своїх молитвах пом'яніте.
Перед гординею його,
Брати мої, не поклоніться.
Молитва Богові. А він
Нехай лютує на землі,
Нехай пророка побиває,
Нехай усіх нас розпинає;
Уже внучата зачались,
І виростуть вони колись.
Не месники внучата тії,
Христові воїни святіє!
І без огня, і без ножа
Стратеги Божії воспрянуть.
І тьми і тисячі поганих
Перед святими побіжать.

Cantiam le cose Sante,
Come Diogl'infami punisce,
E i giusti aiuta.
Sono i beati in gloria
E sereni gioiscono,
Sui triclini rendon gloria,
Di Dio il nome lodando.
E nelle mani loro, a doppio taglio
Affilate, del bene le spade
Son vendetta dei popoli,
Alle genti insegnamento.
In ceppi di ferro
Gl'insaziabili zar porranno,
E a loro, che furon gloriosi,
Con catene le mani legano,
E i malvagi giudicheranno
Con la giusta lor legge,
Ed eterna sorgerà la gloria,
Dei beati la gloria”.

X

E tu sulla riva stavi,
Qual tenebrosa roccia.
Non ascoltavi né piangevi,
Ma un Alleluia intonasti
Dietro alle madri per i Cristiani.
Come campane risuonaron le catene
Sui neofiti. E tuo figlio,
Il tuo unico! Apostolo nuovo, col segno
della croce,
Un tal canto intonò:
“Pregate, fratelli! Pregate
Per il boia feroce. Nelle vostre preghiere.
Ricordatevi di lui. Al suo orgoglio,
Fratelli miei, non v'inchinate.
La preghiera è di Dio. Ma lui,
Che infierisca pure sulla terra,
Che il profeta uccida,
Che tutti ci crocifigga;
I nipoti nostri già furon concepiti,
E saranno adulti un giorno,
Non progenie di vendetta,
Ma di Cristo santi soldati!
E senza fuoco né coltelli
Gli strateghi di Dio s'ergeranno.
E coorti di pagani, a migliaia
Davanti ai santi fuggiranno.

Моліться, братія.
Молились,
Молилися перед хрестом
Закуті в пута неофіти,
Молились радісно. Хвала!
Хвала вам, душі молодіє!
Хвала вам, лицарі святиє!
Вовіки-віки похвала!

XI

І в Рим галера приплила.
Минає тиждень. П'яний кесар,
Постригши сам себе в Зевеса,
Завдав Зевесу юбілей.
Ликує Рим. Перед кумира
Везуть возами ладан, миро,
Женуть гуртами християн
У Колізей. Мов у різниці,
Кров потекла. Ликує Рим!
І гладіатор і патрицій —
Обидва п'яні. Кров і дим
Їх упоїв. Руїну слави
Рим пропиває. Тризну править
По Сціпіонах. Лютуї! Лютуї,
Мерзенний старче. Розкошуй
В своїх гаремах. Із-за моря
Уже встає свята зоря.
Не громом праведним, святим
Тебе уб'ють. Ножем тупим
Тебе заріжуть, мов собаку,
Уб'ють обухом.

XII

Другий день
Реве арена. На арені
Лідійський золотий пісок
Покрився пурпуром червоним,
В болото крові замісивсь.
А сіракузьких назореїв
Ще не було у Колізеї.
На третій день і їх в кайданах
Сторожа з голими мечами
Гуртом в різницю привела.
Арена звірем заревла.

Pregate, fratelli!".
Pregavano,
Pregavano davanti alla croce
I neofiti in ceppi incatenati,
Pregavano gioiosi. Gloria!
Gloria a voi, anime giovani!
Gloria a voi, cavalieri santi!
Nei secoli dei secoli, Gloria a voi!

XI

E giunse a Roma la galera.
Passa una settimana. Il cesare ubriaco,
Che in Zeus si reincarnò,
A Zeus un giubileo dedicò.
Esulta Roma. Dinanzi all'idolo
A carrate portano incenso, mirra,
Come mandrie cacciano cristiani
Al Colosseo. Come in un macello,
Il sangue scorse. Giubila Roma!
E il gladiatore, e il patrizio —
Ubriachi entrambi. Sangue e fumo
Li inebriò. La rovina della gloria
Roma si beve. Il rito funebre celebra
Degli Scipioni. Infuria! Infuria,
Vecchio infame. Goditela
Nel tuo harem. Dal mare
Già si leva l'alba santa.
T'ammazzeranno, ma non col tuono giusto
E santo: con un coltello senza punta,
Come un cane, ti trucideranno,
Con la mazza ti uccideranno.

XII

Il secondo giorno
Ruggisce l'arena. Nell'arena
La dorata sabbia della Lidia
Si coprì di rossa porpora,
Al fango il sangue si mischiò.
Ma di Siracusa i Nazareni
Al Colosseo ancor non eran giunti.
Il terzo giorno in ceppi, anche loro
La guardia, con la spada denudata,
Qual gregge al macello li portò.
Ferina ruggì l'arena.

А син твій гордо на арену,
Псалом співаючи, ступив.
І п'яний кесар, мов скажений,
Зареготавсь. І леопард
Із льоху вискочив на сцену,
Ступив, зирнув... І полилась
Святая кров. По Колізеї
Ревучим громом пронеслась
І стихла буря. Де ж була?
Де ти сховалась? Чом на його,
На кесаря свого святого,
Не кинулась? Бо стерегли,
Кругом в три лави оступили
Зевеса ліктори. За ним,
Твоїм Юпітером святим,
Залізну браму зачинили.
А ти осталася одна,
Одна-однісінька надворі.
І що ти зможеш? — Горе! Горе!
О горе лютеє моє!
Моя ти доленько! Без його
Що я робитиму? До кого
Я прихилюся?.. — І небога
Кругом зирнула, і о мур,
Об мур старою головою
Ударилась, і трупом пала
Під саму браму.

XIII

З позорища увечері
У терми сховався
Святий кесар з лікторами.
Колізей остався
Без кесаря і без римлян,
І ніби заплакав
Одинокий. Мов гора та
На полі, чорніє
Колізей той серед Риму.
Тихо, тихо віє
Із-за Тібра, із Альбано
Вітер понад Римом.
А над чорним Колізеєм,
Ніби із-за диму,
Пливе місяць круглолиций.
І мир первозданний
Одпочив на лоні ночі.
Тільки ми, Адаме,

Ma tuo figlio, Salmi cantando
Avanzò, fiero, nell'arena.
E il cesare ubriaco, come pazzo,
A ridere scoppiò. E il leopardo
Dal cunicolo sulla scena balzò,
Avanzò, gettò uno sguardo... E si sparse
Il sangue santo. Per il Colosseo
Come tuono ruggente una tempesta s'innalzò,
Poi s'acquietò. Dov'eri?
Dove ti eri nascosta? Perché su di lui,
Sul tuo cesare santo,
Non ti gettasti? Perché tutt'intorno,
In tre file, i littori Zeus
Sorvegliavano. E dietro a lui,
Al tuo santo Giove,
La porta di ferro serrarono.
E tu rimanesti sola,
Sola soletta là fuori.
E che puoi fare? "O pena! Pena!
Atroce pena mia!
E tu, destino, sorte mia! Senza di lui
Io che farò? Da che parte
Mi volgerò?.." E la misera
Intorno si guardava, e sul muro,
Sul muro la vecchia testa
Sbattè, e qual morto corpo cadde
Presso quella porta stessa.

XIII

Dallo spettacolo la sera
Nelle terme si rifugiò
Il santo cesare coi littori,
Il Colosseo rimase
Senza cesare e senza romani
E fu come se piangesse
Tutto solo. Come quel monte,
Nel campo nereggiava
Il Colosseo in mezzo a Roma.
Piano piano soffia
Su Roma il vento da di là
Del Tevere, da Albano.
E sul nero Colosseo,
Come da dietro al fumo,
Naviga la luna dal viso tondo.
E il mondo, che Dio ha creato,
Riposò sul seno della notte.
Solo noi, Adamo,

Твої чада преступніє,
Не одпочиваєм
До самої домовини
У проспаним раї.
Гриземося, мов собаки
За маслак смердячий,
Та тебе ще зневажаєм,
Праотче ледачий!

XIV

Трохи одпочила
Стара мати недобита.
Живущую силу
Сила ночі оживила.
Встала, походила
Коло замкнутої брами
Та щось шепотала.
Чи не кесаря святого
Нишком проклинала?
А може, й так. Тихесенько
До брами підкралась,
Послухала, усміхнулась
І щось прошептала,
Якесь слово. І нищечком
Коло брами сіла
Й зажурилась. Незабаром
Брама одчинилась.
І на возах, на колесницях
Із Колізея, із різниці,
Святиє вивезли тіла;
І повезли на Тібр. Тілами
Святих убитих годували
Для царського-таки стола
У Тібрі рибу. Встала мати,
Кругом оглянулась, взялась
За бити голову руками
І тихо, мовчки за возами
Марою чорною пішла
На Тібр. А скіфи сіроокі,
Погоничі, рабов раби,
Подумали — сестра Морока
Із пекла вийшла провозать
У пекло римлян. Поскидали
У воду трупи та й назад
З возами скіфи повертали.
І ти осталася одна
На березі. І ти дивилась,

Tua colpevole progenie,
Riposo non abbiamo
Fino alla tomba, fino al Paradiso
Che nel sonno abbiam perduto.
Ci mordiamo, come cani,
Per un osso puzzolente,
E per giunta ti disprezziamo,
Indolente antenato!

XIV

Un po' si riposò
La vecchia madre, indefessa.
La forza sua vitale
La forza della notte rinvigorì.
Si levò, si mise a girare
Presso la porta serrata
E qualcosa mormorava.
Forse che in silenzio
Il cesare santo malediva?
Forse, sì, forse. Pian piano
Strisciò sino alla porta,
Ascoltò, le spuntò un sorriso,
E mormorò qualcosa.
Una parola. E furtiva
Sedette presso la porta,
E si fece triste. Poco dopo
La porta si aprì.
E su carri, su cocchi,
Dal Colosseo, dal macello,
Portavan via i santi corpi:
E li portarono al Tevere. Coi corpi
Dei santi uccisi nutrirono
I pesci del Tevere
Per la tavola dello zar. La madre si alzò,
Si guardò intorno, mise
Le mani sulla testa sbattuta,
E in silenzio, tacitamente come un'ombra
Nera dietro ai carri andò
Al Tevere. E gli Sciti dagli occhi grigi
Servi dei servi, i buoi pungolando
Pensarono che la sorella di Morok
Dall'inferno fosse uscita a portare
All'inferno i romani. Gettarono
In acqua i cadaveri e con i carri
Tornarono indietro gli Sciti.
E tu rimanesti sola
Sulla la riva. E tu guardavi,

Як розстилися, стелились
Круги широкії над ним,
Над сином праведним твоїм!
Дивилась, поки не осталося
Живого сліду на воді.
І усміхнулася тойді,
І тяжко, страшно заридала,
І помолилась в перший раз
За нас розп'ятому. І спас
Тебе розп'ятий Син Марії.
І ти слова Його живії
В живую душу прийняла.
І на торжища і в чертоги
Живого істинного Бога
Ти слово правди понесла.

*8 декабря 1857
Ни́жний Новгород*

Come si stendevano, si spandevano
Larghi cerchi su di lui,
Sul figlio tuo giusto!
Guardasti, finchè non rimase
Traccia di vita sull'acqua.
E sorridesti allora,
E terribile, terrificante fu il tuo pianto,
E pregasti per la prima volta
Colui che per noi fu crocifisso. E ti salvò
Il figlio crocifisso di Maria.
E le parole di lui viventi
Nell'anima viva accogliesti.
E nei mercati e nelle dimore
Del vero Dio vivente
La parola di verità tu diffondesti.

*8 dicembre 1857
Nižnij Novgorod*

Traduzione di Veronica Zuccheddu e Giovanna Brogi